

SELÂHADDİN SÂKİB

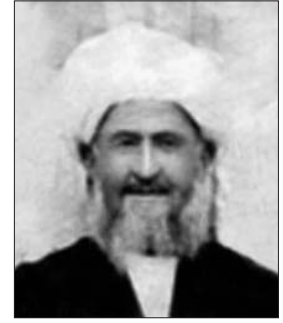
(1838-1910)

Orta Asyalı
Nakşibendî-Müceddidî şeyhi.

Bugün Kırgızistan sınırları içinde bulunan Oş (Üş) şehrinde doğdu. Özbek bir ailenin çocuğudur. Bazı kaynaklarda 1843'te doğduğu kaydedilirse de mezar taşında doğum tarihi olarak 1838 yazılmıştır. Babası Muhammed Sirâceddin, dedesi Hâl Muhammed Üşi, dedesinin babası Orta Asyalı meşhur sûfî ve şair Hüveydâ Çim-yânî'dir. Selâhaddin Sâkıb otuz altı yaşında dedesinin halifesi İşân Hoca'dan, babası Sirâceddin'den ve yine muhtemelen bu dönemde hac için gittiği Hicaz'da Muhammed Mazhar Dihlevî'den Nakşibendî-Müceddidî icâzeti aldı. Kırk yaşlarına geldiğinde dedesinin 1000 civarındaki müridi kendisine bağlandı. 1892-1902 yıllarında Doğu Türkistan'ın Hoten ve Yârkend şehirlerinde yaşadı, daha sonra memleketine döndü. 1907'de büyük dedesi Hüveydâ'nın Türkçe divanının Taşkent'te basılmasını sağladı. Bu yıllarda muhtemelen bir hac yolculuğu sırasında uğradığı İstanbul'da Süleyman Hilmi Tunahan'ı müridliğe kabul etti. 13 Kasım 1910'da Oş'ta vefat etti ve Sermezar Kabristanı'nda defnedildi. Kâri Ârif Yârkendî'nin *Menba'u'l-esrâr* adlı eserinde onun biri dedesi Mevlânâ Sirâ-

ceddin, diğeri Muhammed Mazhar Dihlevî vasıtasıyla İmâm-ı Rabbânî'ye ulaşan iki Nakşibendî-Müceddidî silsilesi kaydedilmektedir. Selâhaddin'in Şeyh Kamerüddin, Mamatcân Maksûm (Muhammed Cân Ma'sûm) ve Raziddin Maksûm Salâhiddinov (Radyüyüddin Ma'sûm) adındaki üç oğlundan Şeyh Kamerüddin (ö. 1938) Doğu Türkistan'da babasının halifesi sıfatıyla irşad faaliyetini devam ettirmiştir. Selâhaddin'in başka çocuklarının da olduğu bilinmektedir.

Eserleri. 1. *Divan*. Divanın yazma bir nüshasının Oş'taki akrabalarından Tâhire Hanım'ın elinde olduğu belirtilir. 2. *Ma'mûlât-ı Sâkıbî*. Müellif, müridlerin yapacağı işleri bir eserde toplamanın faydalı olacağını düşündüğü için bu eseri derlediğini ifade eder. Eserde Hüveydâ'nın nesli, sûfîlerin vazifeleri, nâfile ibadetlerin fazileti, ilim ve terbiyenin önemi, duaların özellikleri ve kabul şartları, müridlerin âdâbi gibi konular yer almakta, son bölümde de Selâhaddin Sâkıb'ın vasiyeti bulunmaktadır. Konular ele alınışı esnasında Kur'an ve hadislerin yanı sıra Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Sa'dî-yi Şîrâzî, Hâfız-ı Şîrâzî, Molla Câmî ve Hüveydâ'nın eserlerinden alıntılar yapılmıştır. Eser, taşbaskı olarak yayımlanmıştır (Taşkent 1916). 3. *Makûlât-ı Sâkıbî*. Bir mukaddime ve "makûle" adını taşıyan on iki bölümden oluşan eserde bazı dinî-fikhî meseleler ve Nakşibendiy-

Selâhaddin
Sâkıb

ye-Müceddidiyye tarikatı hakkında bilgi verilmektedir. Mukaddimesindeki fihristten (vr. 6^b-8^b) elli altı bölümden meydana geldiği anlaşılan kitabın Taşkent'teki eksik yazma nüshası (Özbekistan Fenler Akademisi Bîrûnî Şarkiyat Enstitüsü Ktp., nr. 5347) on ikinci bölümde sona ermektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Selâhaddin Sâkıb b. Sirâceddin Üşi, *Ma'mûlât-ı Sâkıbî*, Necdet Tosun özel kitaplığı, vr. 1^b-54^a; Kâri Ârif Yârkendî, *Menba'u'l-esrâr*, Necdet Tosun özel kitaplığı, vr. 18^a-19^a; Tohtasin Calâlov, *Gozallik Âlamida*, Taşkent 1979, s. 149, 168, 174-176, 184-185; Polâtçân Dâmulla Kayyumov, *Tazkira-i Kayyumiyy*, Taşkent 1998, III, 497-498; Th. Zarcone, "The Sufi Networks in Southern Xinjiang During the Republican Régime (1911-1949): An Overview", *Islam in Politics in Russia and Central Asia (Early Eighteenth to Late Twentieth Centuries)* (ed. S. Dudoignon – H. Komatsu), London 2001, s. 119-132; a.mlf., "XX. Yüzyıl Doğu Türkistanı'nda Süfî Silsileleri ve Evliyâ Sevğisi" (trc. Ekin Keskin), *Türkler* (nşr. Hasan Celal Güzel v.dğr.), Ankara 2002, XX, 283; Bahtiyar Babacanov v.dğr., *Katalog Sufiyskikh Proizvedeniy XVIII-XX vv. İz Sobraniy İnstitutu Vostokovedeniya im. Abu Rayhana al-Beruni Akademii Nauk Respubliki Üzbekistan* (ed. J. Paul), Stuttgart 2002, s. 127-129; Muhammed Sıddık Rüşdiy, *Avliyâlar Aştânı: Turânlık Vâlilyer* (haz. İkrâmiddin Aştânakul-uglı), Taşkent 2004, s. 197-205; Necdet Tosun, *Türkistan Derişlerinden Yâdigâr*, İstanbul 2011, s. 104-110; Ali Ak, "Türkistân Tarihinde Bir Kadın Kahraman: Kurmancan Datka", *Yedikita*, sy. 20, İstanbul 2010, s. 14-23.

NECDET TOSUN

SELLÛM, Dâvûd

(Daoud Selûm)

Dâvûd Sellûm Kâzım el-Uceylî
(1930-2010)

Arap dili ve edebiyatı âlimi.

5 Ağustos 1930 tarihinde Bağdat'ta doğdu. Orta öğrenimden sonra lisenin edebiyat bölümünden mezun oldu. 1949'da Edebiyat Fakültesi'ne girdi. 1953'te burayı bitirince kendi imkânlarıyla gittiği İngiltere'de Londra Üniversitesi'nin Doğu Araştırmaları Merkezi'nde yüksek öğreni-

Selâhaddin Sâkıb *Divan*'ından iki sayfa (Ali Ak özel kitaplığı, s. 111-112)